

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: پورامینی، محمدباقر، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور: پاسخی به پرسش‌های دخترانه/
نویسنده محمدباقر پورامینی؛ برای آستان قدس رضوی،
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.
مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.
شابک: 978-600-299-013-6
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: زنان در اسلام
موضوع: دختران -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
شناسه افروده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
شناسه افروده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۱۱۷۲/۲۳۰BP ۲پ۹پ/۲
رده بندی دیوبی: ۴۸۳۱/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۸۳۱۹۳

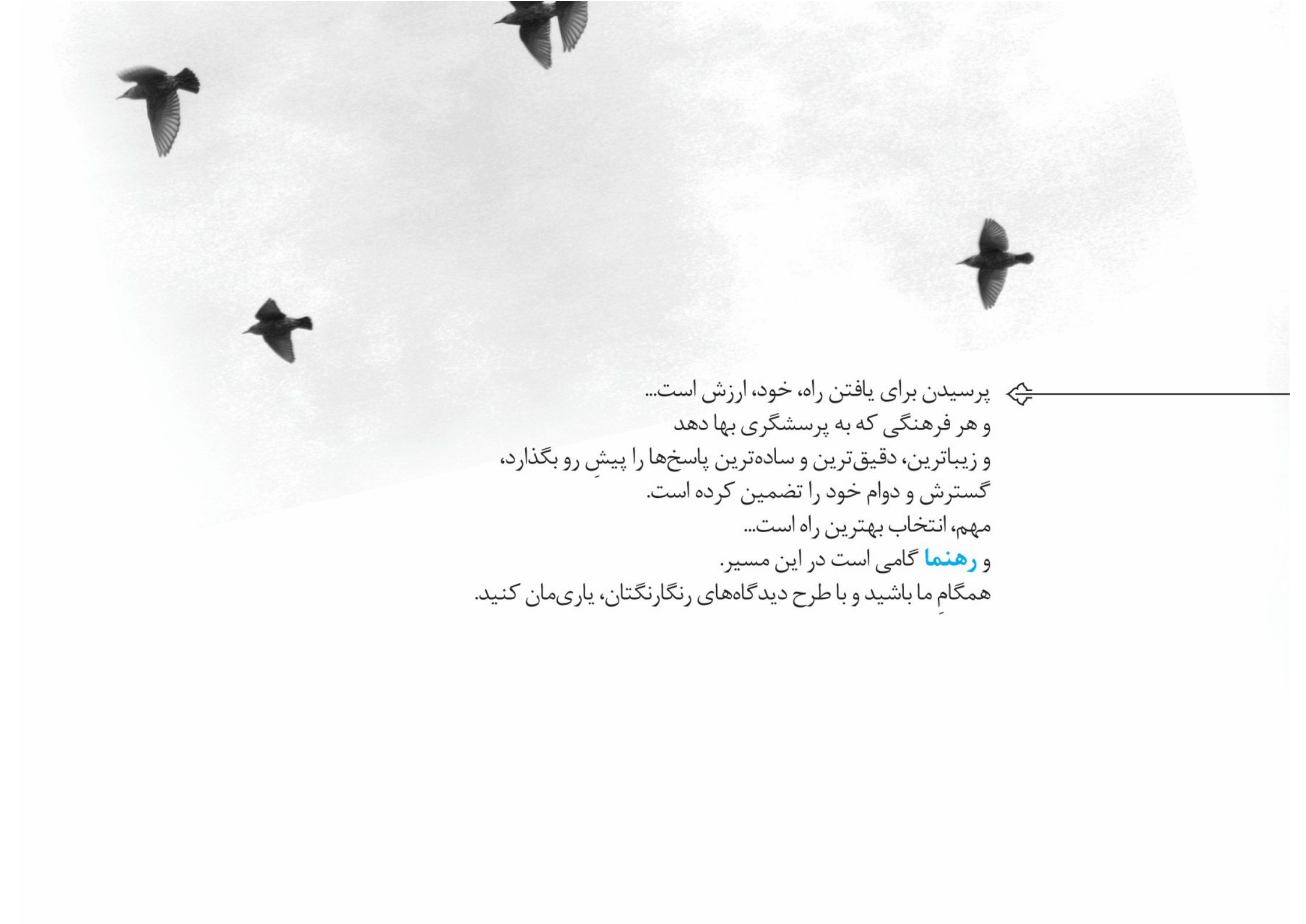

۳ → پاسخی به پرسش‌های دخترانه

نویسنده: محمدباقر پورامینی
آستان قدس رضوی
چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۱ (ویرایش جدید)
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
نشانی: حرم مطهر امام‌رضا(ع)، اداره پاسخی گویی به سؤالات دینی
تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰ دورنگار: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲ rahnama@aqrazavi.org

به کوشش: محمدحسین پورامینی
ویراستار: محمد مهدی باقری
طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

پاسخی به پرسش‌های دخترانه

این پرسش‌ها پیش‌روی نویسنده بوده است و برای دادن پاسخی به آن‌ها، نوشته حاضر را نگاشته است:

۱. چرا دختران باید به دختر بودن خود ببالند؟ مگر دختر بودن افتخار است؟
۲. گذر لحظه‌ها را چگونه برای خود مهم سازیم؟
۳. حیا و حجاب در قرآن و روایات چه معنا و مصداقی دارند؟
۴. چرا زن باید از حقوق خود آگاه باشد و چگونه راه مشورت در پیش گیرد؟
۵. زنان نامور کیان‌اند؟ کتابی برای معرفی شخصیت و سبک زندگی این عزیزان می‌خواهیم.
۶. برای مطالعه‌ای دلچسب، چند کتاب شسته‌رفته معرفی کنید.
۷. برکات ازدواج و خطرات مجردماندن چیست؟

درآمد

زن، همچون مرد، تکامل‌پذیر است و قرآن هرگاه از ارزش‌های والای انسانی سخن می‌گوید، از زنان، همسانِ مردان یاد می‌کند؛ بدان حد که هر دو می‌توانند به مقامات انسانی و معنوی دست یابند؛ مقاماتی همچون اسلام، ایمان، طاعت، راست‌گویی، شکیبایی، انس با خدا، خویش‌داری و یاد خدا برای هر زنی به‌دست‌آمدنی است.^۱ طبیعی است که عمل صالح او نیز، همچون مرد، پیامد و ره‌آوردی این‌دنیایی و آن‌سراییی خواهد داشت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (= هر مرد و زنی که کاری نیکو انجام دهد، اگر ایمان آورده باشد، زندگی خوش و پاکیزه‌ای به او خواهیم داد و پاداشی بهتر از کردارشان).^۲

۷

پاسخی به پرسش‌های دخترانه

۱. احزاب، ۳۵.

۲. نحل، ۹۷.

پیامبر اسلام ﷺ، همچون همه انبیا، هدایت مردم را با دو هدف آغاز و دنبال کردند: اول، آشناساختن مردم با معارف الهی و دوم، کامل کردن اخلاق جامعه؛ یعنی تعلیم کتاب و حکمت از یک سو و تزکیه نفوس مردم از سوی دیگر؛ از این رو، می‌توان رسالت پیامبر ﷺ را این گونه بیان داشت: او برای تعلیم و تربیت و تزکیه آمد تا در بخش نظری، جامعه را به علوم الهی و صحیح رهنمون سازد و در بخش عملی، مردم را به طهارت روح برساند؛ آن گونه که قرآن می‌فرماید: ﴿وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ﴾^۱

مخاطب چنین حرکت هدایت‌بخشی، جان انسان خواهد بود، نه بدن او. از این رو، زن و مرد، هر دو همسان هم، مخاطب پیام پیامبر ﷺ خواهند بود. محور تعلیم و تعلم، جان آدمی است، نه بدن و نه مجموع جان و بدن. آن که عالم می‌شود، روح است و روح نه مذکر است

و نه مؤنث. پس، آنچه با کمال آدمی سروکار دارد، نظیر مسائل علمی، اعتقادی و اخلاقی، در آن، میان مرد و زن تفاوتی نیست؛ اما چون از مسائل اجرایی و تقسیم کار سخن به میان می‌آید، به دلیل خصوصیات طبیعی و بدنی هریک، وظایف مشترک و مختص معنا پیدا می‌کند؛ ولی تفاوت وظایف، نقشی در میزان تکامل آن دو نخواهد داشت.^۱ با این درآمد، مسائل مهم دختران مسلمان را با محور پیام پیامبر ﷺ پاسخ می‌گوییم:

۱. به دختر بودن خود ببالید.

زمانی، غالب جامعه عرب، زن را مایه عار می‌دانست و از دختر، نفرت داشت و حتی او را زنده به گور می‌ساخت.^۲ در چنین محیطی، اسلام جایگاه انسانی زن را احیا کرد و او را

۱. عبدالله جوادی آملی، توصیه‌ها، پرسش‌ها و پاسخ‌ها، ص ۱۸۵.

۲. نحل، ۵۹.

ریحانه، یعنی شاخه‌گلی ظریف، نامید.^۱ یکی از ارمغان‌های زیبای پیامبر ﷺ شخصیت‌دادن به دختر و زن است؛ بدان حد که ایشان می‌فرمودند: «دختران خجسته‌اند و دوست‌داشتنی.»^۲ «بهترین فرزندان شما، دخترانتان‌اند.»^۳ «از خوش‌قدمی زن این است که نخستین فرزندش، دختر باشد.»^۴ «دختر خوب فرزندی است مهربان، مددکار، مونس، بابرکت و دورکننده حسرت.» «کسی که دختر دارد، مشمول نصرت و برکت و آمرزش خدا ﷻ خواهد بود.» وقتی به نبی خاتم ﷺ بشارت دختر می‌دادند، می‌فرمودند: «گلی است که خدا ﷻ روزی‌اش می‌دهد و تأمین او با خداست.»^۵ بر دختر بودن خود ببالید و برای رشد و زیبایی معنوی خود

۱. حرّ عاملی، وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۲. مسند احمد، ج ۲، ص ۱۹۱.

۳. وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۰۳.

۴. مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۱، ص ۱۱۰.

۵. بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۹۸.

تلاش کنید و از آن دسته دخترانی باشید که پیامبر ﷺ دربارهٔ ایشان فرمودند: «چه خوب فرزندان‌اند، دختران محبوب.»^۱

۲. از فرصت‌ها سود جوید.

پس تو را هر لحظه مرگ و رجعتی است   مصطفی فرمود دنیا ساعتی است^۲
با هر فرصتی که از دست می‌رود، شانس رسیدن به پیروزی کمتر می‌شود و در نتیجه،
زمینه برای رکود و ایستایی فراهم می‌آید. باور کنیم زندگی کوتاه‌تر از آن است که دست‌کم
گرفته شود. پیامبر اعظم ﷺ می‌فرمودند: «در قیامت برای هر روز از ایام عمر بندگان، ۲۴
پرونده به تعداد ساعت‌های شبانه‌روز می‌گشایند. بنده، پرونده‌ای را پُر از روشنی و سرور

۱. شوشتری، انوار النعمانیه، ج ۲، ص ۱۹۰.

۲. مثنوی معنوی.

می‌یابد و از دیدنش چنان حدی از شادی و سرور به وی دست می‌دهد که اگر بر دوزخیان تقسیم شود، احساس کردنِ رنجِ آتش را از آنان می‌ستاند: و این، ساعتی است که پروردگارش را در آن، اطاعت کرده است. سپس، پرونده‌ای دیگر می‌گشایند و بنده، آن را تاریک و بدبو و ترس‌آور می‌بیند و از مشاهده‌اش چنان بی‌تابی و ترسی به وی دست می‌دهد که اگر بر بهشتیان تقسیم شود، خوشی را از آنان باز می‌ستاند: و این، لحظه‌ای است که پروردگارش را در آن، نافرمانی کرده است. سپس، پرونده‌ای دیگر برایش می‌گشایند و آن را تهی می‌بیند؛ نه چیزی در آن است که او را شادمان کند و نه چیزی که ناراحتش سازد: و این، ساعتی است که خوابیده یا به کارهای مباح دنیایی، سرگرم بوده است. آن‌گاه به جهتِ از دست دادنِ این لحظه‌ها، احساس حسرت و تأسف به وی دست می‌دهد؛ چراکه می‌توانست آن را از نیکی‌های

بی‌شمار پُر سازد. این سخن خداوند «آن [روز] روزِ حسرت خوردن است»^۱ بدین اشاره دارد.^۲ استفاده از فرصت‌ها راهی برای رسیدن به قله کمال است و بیشترین تلاش باید برای رصد و مهار و استفاده از فرصت‌ها باشد. فرصتِ جوانی غنیمتی زودگذر است. لحظات زندگی را جدی بگیرید و فرصت جوانی را دریابید؛ جوانی نسیم رحمت است؛ آن گونه که محمد مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمودند: **إِنَّ لِرَبِّكُمْ فِي أَيَّامِ دَهْرِكُمْ نَفَحَاتٌ أَلَّا فَتَعْرَضُوا لَهَا.** (= در ایام زندگی‌تان، نسیم‌های رحمتی می‌وزد. مراقب باشید خود را در معرض آن قرار دهید).^۳

گفت پیغمبر که نفحت‌های حق   اندرین ایام می‌آرد سَبَق
گوش و هوش دارید این ایام را   در ربایید این چنین نفحات را

۱. تغابن، ۹.

۲. ابن‌فهد حلی، عدة‌الداعی، ص ۱۱۳.

۳. بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۲۲۱.

نَفْحَه آمد مر شما را دید و رفت
هر که را می‌خواست جان بخشید و رفت
نَفْحَه دیگر رسید، آگاه باش
تا ازین هم وانمانی، خواجه تاش^۱

۳. حیا را پاس دارید.

حیا سرچشمه همه زیبایی‌هاست^۲ و در نبود حیا، هیچ کار زیبایی انجام نشده و هیچ کار زشتی ترک نمی‌شود.^۳ پیامبر ﷺ می‌فرمودند: **الْإِسْلَامُ عُرْيَانٌ فَلِبَاسُهُ الْحَيَاءُ.** (= اسلام عریان است و حیا لباس آن است).^۴ حیا همان دگرگونی حال و انکسار و دوری‌گزینی از کار زشت

۱. مثنوی معنوی.

۲. تحف العقول، حرّانی، ص ۸۴.

۳. بحار الانوار، ج ۳، ص ۸۱.

۴. آمدی، غرر الحکم، ح ۲۹۹۷.

است؛^۱ به خصوص آنکه انسان، احساس کند که ناظری او را می‌بیند و آگاهی و نظارت خداوند عَلَيْهِ السَّلَامُ عامل برانگیختن حیاست. رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرمودند: فَاسْتَحْيُوا الْيَوْمَ أَنْ يَطَّلِعَ اللَّهُ عَلَى شَيْءٍ مِنْ أَمْرِكُمْ. (= شرم کنید امروز، از اینکه خداوند از تمام امور شما مطلع است).^۲

بزرگ‌ترین سرمایه دختر و زن مسلمان، حیا اوست که ثمره آن، مهار شهوت و تضمین عفت او خواهد بود. یکی از مظاهر حیا را می‌توان در آمدوشدِ دختران و زنان در جامعه دانست و بی‌شک، اختلاط، برای عفت و پاکی خطرناک است. وقتی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شنیدند که در راه‌ها و مسیرها، زنان و مردان به صورت مختلط آمدوشد می‌کنند، به زنان توصیه فرمودند که در کنار راه حرکت کنند.^۳ درنگ در نوع برخورد موسی عَلَيْهِ السَّلَامُ با دختر شعیب و

۱. فخرالدین طریحی، مجمع البحرین، ج ۱، ص ۶۱۱.

۲. بحار الانوار، ج ۱۹، ص ۳۳۳.

۳. متقی هندی، کنز العمال، ج ۱۶، ص ۳۸۸.

شیوه راه رفتن این دختر که با حیا آمیخته بود نیز برای زنان الهام‌بخش است.^۱

۴. پوشش مناسب انتخاب کنید.

پوشیدگی زن در مقابل نامحرم و دوری از جلوه‌گری و خودنمایی، تضمین‌کننده سلامت زن و جامعه است. قرآن، همپای توصیه به مردان در دوری از چشم‌چرانی و رعایت پوشش بدن از نامحرم، به زنان نیز توصیه می‌کند که دیدگان خود را فروخوابانند و عفت پیشه سازند و لباسی مناسب بر تن کنند. به این دو آیه دقت کنید: «ای پیامبر، به همسران و دخترانت و زنان مؤمن بگو، پوشش‌های بلند (جلباب) خود را بر خویش فرو افکنند.»^۲ «به زنان مؤمن بگو، دیدگان خود را فرو خوابانند و عفت پیشه سازند و دامن خود را از بیگانگان

۱. نک: قصص، ۲۵.

۲. احزاب، ۵۹.

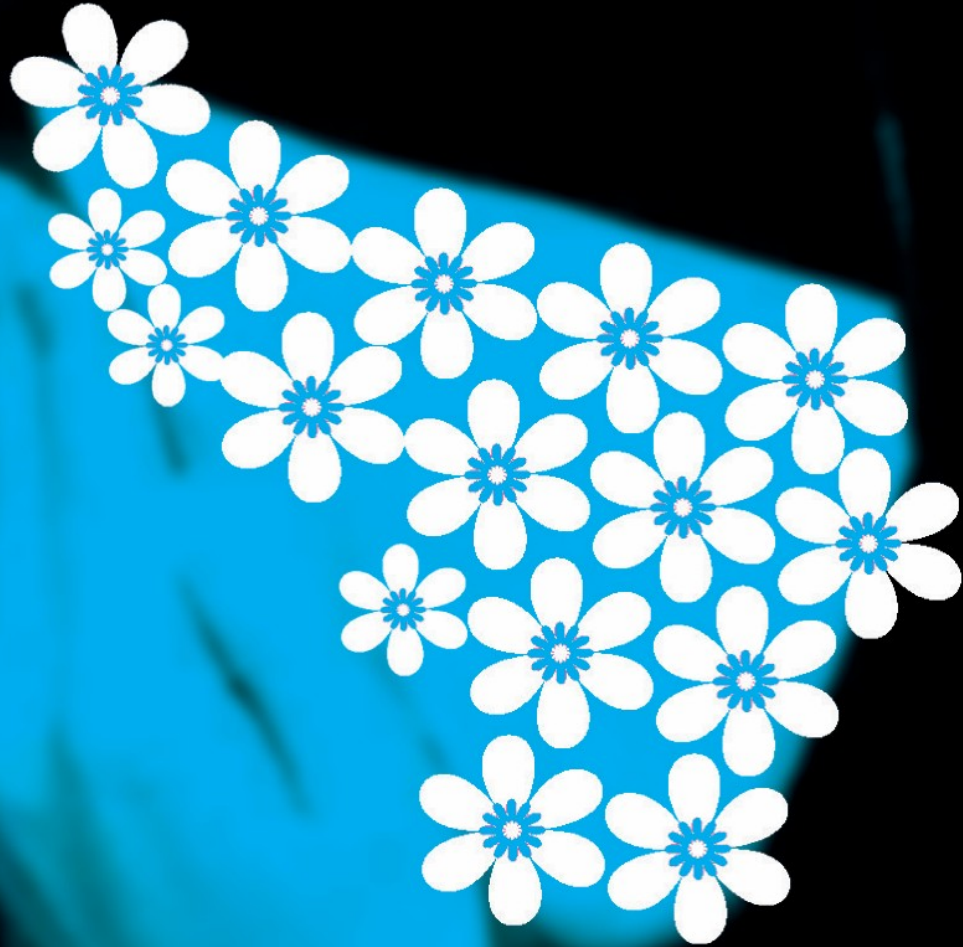
پوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم، آشکار نکنند، مگر آنچه پیداست؛ و روسری‌های (خُمُر) خویش را به گریبان‌ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش‌ها پوشیده باشد و پاهایشان را [چنان] به زمین نکوبند که آنچه از زینت پنهان می‌کنند، معلوم شود.^۱ دربارهٔ این دو آیه، به چند نکته توجه کنید:

۱. جلباب، پوششی چادرمانند، گشاد و پارچه‌ای است و با روسری کوچک و خُمَر متفاوت است. جلباب همچون مقنعه‌ها و روسری‌های بزرگ، سر و همهٔ بدن را می‌پوشانیده است.^۲ خداوند عَزَّوَجَلَّ در آیهٔ نخست، با بیان جلباب، به پوشاندن سر و گردن و بدن زنان اشاره دارد.
۲. خُمُر جمع خمار و به معنای روسری و سرپوش است^۳ و خداوند عَزَّوَجَلَّ در آیهٔ دوم، از

۱. نور، ۳۱.

۲. شیخ طوسی، التبیان، ج ۸، ص ۳۶۱؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۳. راغب اصفهانی، المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹.

دختران و زنان مؤمن خواسته است که به وسیلهٔ خمار، سینه و گریبان (جیب) خود را بپوشانند. مرحوم طبرسی دربارهٔ این آیه می‌نویسد: «زنان مدینه، اطراف روسری‌های خود را به پشت سر می‌انداختند و سینه، گردن و گوش‌های آنان آشکار می‌شد. براساس این آیه، آنان موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان‌ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد.»^۱ ابن عباس نیز دربارهٔ تفسیر این آیه، می‌گوید: «یعنی زن باید مو، سینه، دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند.»^۲

۳. قرآن در پاسخ به ضرورت پوشش نیز چنین می‌فرماید: ﴿ذَلِكِ اَدْنٰى اَنْ يُعْرِفْنَ فَلَا يُوْذِنْنَ﴾ (= بدین وسیله شناخته می‌شوند [که اصالت خانوادگی دارند؛] پس، با آزار و تعقیب

۱. امین‌الاسلام طبرسی، مجمع‌البیان، ج ۸، ص ۲۱۷.

۲. همان.

[هوس‌رانان] روبه‌رو نمی‌شوند.^۱

۴. پیامبر ﷺ به أسماء فرمودند: «اسماء، وقتی زن بالغ شد، شایسته نیست که [در برابر نامحرم] جز صورت و دست‌هایش دیده شود.»^۲
۵. پوشش اسلامی به‌معنای زندانی کردن و قراردادن زن در پشت پرده و در نتیجه، مشارکت نکردن در فعالیت‌های اجتماعی نیست؛ بلکه پوشش بدان معناست که شما به‌عنوان دختر و زن مؤمن، در معاشرت با مردان، بدن خود را بپوشانید و به جلوه‌گری و خودنمایی نپردازید و مشارکتان در فعالیت‌ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.^۳
۶. بسیاری از جامعه‌شناسان، حجاب زن را مقتضای طبیعی جامعه بشری معرفی

۱. احزاب، ۵۹.

۲. سنن ابی داود، ج ۴، ص ۶۲.

۳. مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۷۳؛ تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱.

کرده‌اند. مونتسکیو می‌نویسد: «قوانین طبیعت حکم می‌کند که زن، خوددار باشد؛ زیرا مرد را باتهور آفریده‌اند و زن، نیروی خودداری بیشتری دارد. بنابراین، تضاد بین آنان را می‌توان با حجاب از بین برد و براساس همین اصل، تمام ملل جهان معتقدند که زنان باید حیا و حجاب داشته باشند.»^۱

آنچه در پوشش مهم است، رعایت عفت، حیا، دوری از معاشرت با مردان بیگانه و پرهیز از نگاه چشم‌های نامحرم است؛ در غیراین صورت اگر نوع دخت و جنس پارچه، دختران و زنان را به پوشیدن لباس‌های نازک و چسبان سوق دهد و جلوه‌گری و خودنمایی را ترویج کند، با پدیده‌ای به‌نام پوشیده‌های برهنه روبه‌رو هستیم. گاه، در جامعه، دختران و زنانی دیده می‌شوند که به‌ظاهر، چادر یا مانتو، پوشیده‌اند؛ ولی درواقع برهنه‌اند! پیامبر ﷺ چنین زنانی

۱. علی‌اکبر علویقی، زن در آئینه تاریخ، ص ۱۱۵.

را «کاسیات عاریات» می‌نامند و در وصفشان می‌گویند: «آنان زنانی‌اند که پوشش دارند، اما برهنه‌اند. آنان به کج‌راهه می‌روند و دیگران را به کج‌روی تشویق می‌کنند.»^۱ پوشش منهای عفت و حیا، همان پوشیدگی برهنه را به‌دنبال دارد. شهیدمطهری در تبیین این پدیده چنین می‌گوید: «حرکات و سکنات انسان گاهی زبان‌دار است: گاهی وضع لباس و راه‌رفتن و سخن‌گفتن زن، معنادار است و به‌زبان بی‌زبانی می‌گوید که دلت را به من بده، در آرزوی من باش و مرا تعقیب کن.»^۲

۵. همواره دانش بجوید.

همواره با دانش و علم مأنوس باشید؛ چون «خداوند عَلَّمَكَ درجهٔ آنانی را بالا می‌برد که ایمان

۱. محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۹۹۴.

۲. مسئلهٔ حجاب، ص ۱۶۳.

آوردند و از علم بهره‌مند شدند.»^۱ هیچ‌وقت از یادگیری و دانش‌آموزی خسته نشوید و به فکر دانش‌آموختگی نیفتید. این توصیه پیامبر ﷺ را همواره به یاد داشته باشید که می‌فرمودند: «چهار چیز است که هر باهوش و خردمندی، باید به آن پایبند باشد: شنیدن دانش، حفظ کردن، نپردادن و عمل به دانش.»^۲ هر ظرفی وقتی چیزی در آن می‌گذارند، گنجایش خود را از دست می‌دهد؛ مگر ظرف دانش که با افزودن آن، گنجایشش بیشتر می‌شود.^۳

علم‌آموزی همگانی است و دختران، همسان پسران، در کسب این فضیلت برابرند. پیامبر ﷺ می‌فرمودند: «زنان انصار، خوب زنانی‌اند: شرم و مانعِ فقاقت آنان در دین

۱. مجادله، ۱۱.

۲. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۱۶۲.

۳. نهج البلاغه، حکمت ۲۰۵.

نمی‌شود.»^۱ بهترین مطالبی که شایسته است جوانان یاد بگیرند، چیزهایی است که در بزرگسالی بدان نیاز دارند تا بتوانند در زندگی اجتماعی، از آموخته‌های دوران جوانی خود استفاده کنند.^۲

علم، بال است مرغِ جانت را	بر سپهر او برد روانت را
علم، دل را به جای جان باشد	سرِ بی علم بدگمان باشد
علم، نور است و جهل، تاریکی	علمِ راحت برد ز تاریکی ^۳

---

۱. احمد محمد، المرأة فی القرآن و السنة، ص ۳۹.
۲. ابن ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۳۳۳.
۳. اوحدی.

۶. از حقوق خود آگاه باشید.

خودآگاه باشید. شما به‌عنوان دختر و زن مسلمان، در محیط خود نقش‌های مشخص شده‌ای دارید؛ زن به‌مانندِ مرد، مسئولیت اجتماعی دارد و در فرهنگ قرآن، به هدایتگری، امر به معروف، بازدارندگی از زشتی‌ها و ناهنجاری‌ها، در همهٔ زمینه‌ها می‌پردازد:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (= مردان و زنان باایمان، دوستان یکدیگرند که به کارهای پسندیده و امی‌دارند و از کارهای ناپسند، باز می‌دارند و نماز برپا می‌کنند و زکات می‌دهند و از خدا و پیامبرش فرمان می‌برند. آنان‌اند که خدا به‌زودی مشمول رحمتشان قرار خواهد داد که خدا توانا و حکیم است.)^۱ در احیای این حق خود،

۱. توبه، ۷۱.

بیشتر تأمل کنید.

قرآن وقتی از «ابرار» یاد می‌کند، به زندگی زوج جوان حضرت امیرمؤمنان علیه السلام و حضرت فاطمه علیها السلام اشاره کرده و پس از بیان ویژگی این دو در «ایمان به خدا» و «ایمان به روز جزا»، از انفاقشان در راه خدا یاد می‌کند: ﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا . إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ ، لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُورًا﴾ (= و برای دوستی خدا، به فقیر و اسیر و طفل یتیم طعام می‌دهند و [می‌گویند] فقط برای رضای خدا به شما طعام می‌دهیم و از شما هیچ پاداش و سپاسی هم نمی‌طلبیم).^۱

۱. انسان، ۹ و ۸.

۷. از مشورت غافل نشوید.

از داشتن مشاوره دانا خود را محروم نکنید. تمام انسان‌های موفق، مشاوره اعتمادپذیر داشته‌اند. به هر حال، راهی که شما می‌خواهید طی کنید و هدفی که می‌خواهید به آن برسید، احتمالاً پیش از شما هم دیگرانی در آن راه، رفته‌اند و به آن هدف رسیده‌اند. مشورت با رفته‌ها و رسیده‌ها، کمک شایانی برای شماست.

حضرت رضا علیه السلام می‌فرمودند: «عقل پدرم را با عقول بقیه مردم نمی‌شد سنجید؛ با این حال، گاهی با غلامان خود مشورت می‌کرد. به وی می‌گفتند که با چنین فردی مشورت می‌کنی؟! می‌فرمود که چه بسا خداوند زبان او را به مصلحت می‌گشاید. چه بسیار که آنان چیزهایی به حضرت تذکر می‌دادند و حضرت آن‌ها را در کشت و زرع خود

به کار می‌بست.»^۱ این سخن پیامبر را فراموش نکنید: «نه کسی از مشورت، بدبخت شده و نه خودرأی، خوشبخت.»^۲ از اتهام نادانی در مشورت نترسید و بدانید که «هیچ پشتیبانی اعتمادپذیرتر از مشورت نیست.»^۳

مشورت ادراک و هشیاری دهد   عقل‌ها مَر عقل را یاری دهد
گفت پیغمبر: «بکن ای رأی‌زن   مشورت»، کالمُستشار المُوْتَمَن^۴

۱. بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۰۱.

۲. اسماعیل بن محمد العجلونی، کشف‌الخفاء، ج ۱، ص ۴۲۲.

۳. برقی، المحاسن، ج ۲، ص ۴۳۵.

۴. مثنوی معنوی.

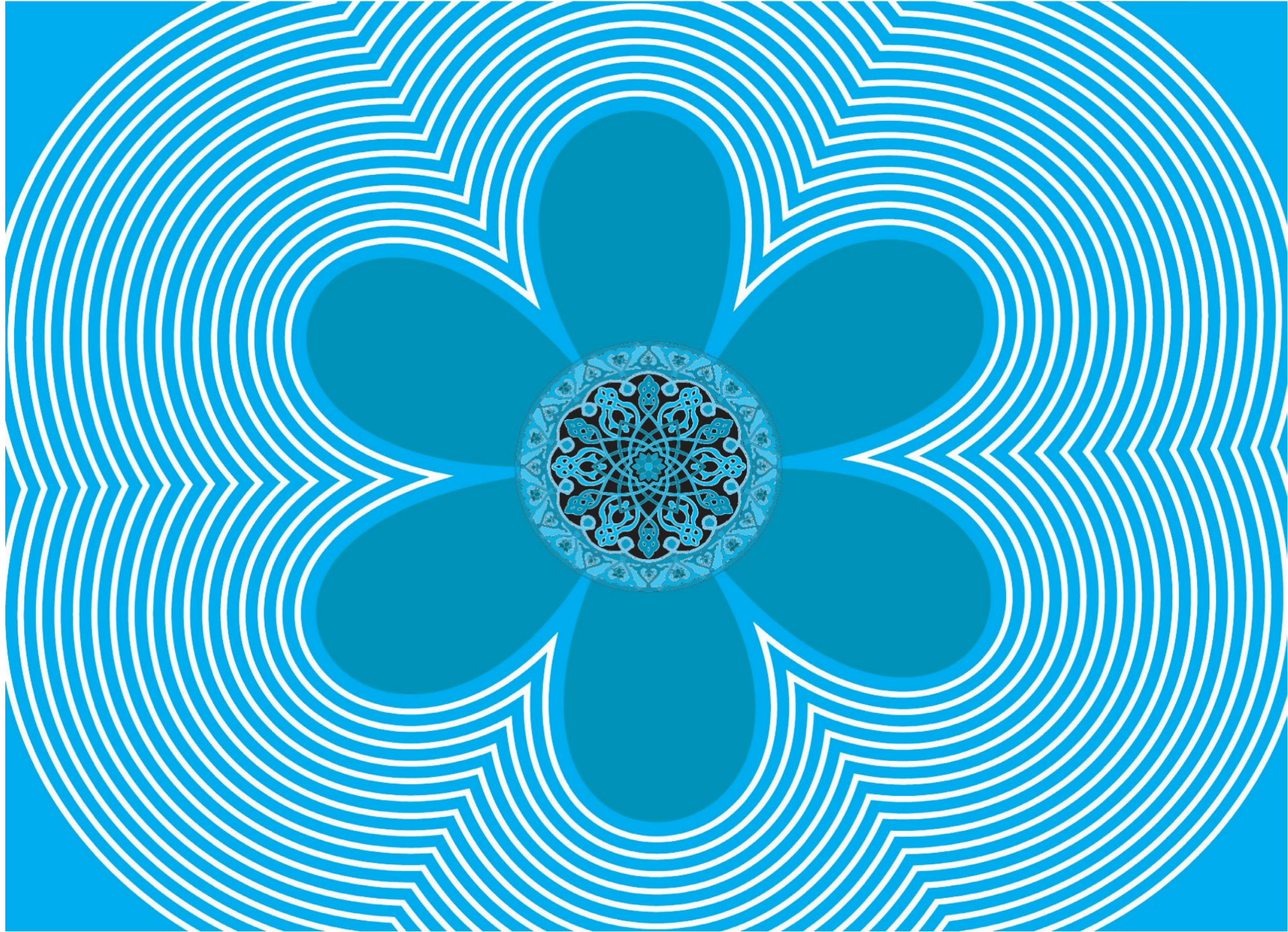

۸. درخت دوستی بنشانید.

دوست آینه تمام‌نمای دوست است. در انتخاب دوستان دقت کنید: دوستان پاک را برگزینید و از دوستان ناپاک فرار کنید.

درخت دوستی بنشان که کام دل به‌بار آرد   نهال دشمنی برکن که رنج بی‌شمار آرد
با کسانی آمدوشد کنید که خدا باور و خودباور و خودساخته‌اند. حقیقت این است که انرژی مثبت و نیروی درونی آدم‌ها، تاحدی مسری است: مهم آن است که کنارشان باشید. ضمن اینکه چیزهای بسیاری می‌شود از همین همنشینی‌های ساده، آموخت.

تو اول بگو با کیان زیستی   پس آنگه بگویم که تو کیستی
«شخص به آیین دوست خود است. پس، باید هر کدام از شما بنگرد که با چه کسی

دوستی می‌کند.»^۱ پیامبر اکرم ﷺ با بیان جمله‌ای مهم، از ویژگی‌های دوست خوب، چنین یاد می‌کنند: إِذَا رَأَيْتَ مِنْ أَخِيكَ ثَلَاثَ خِصَالٍ فَارْجِهْ: الْحَيَاءُ وَالْأَمَانَةُ وَالصَّدَقُ وَإِذَا لَمْ تَرَهَا فَلَا تَرْجِهْ. (= اگر در دوست خود این سه خصلت را دیدی، به او امید داشته باش: حیا و امانت و راستی؛ در غیراین صورت، به او امیدوار مباش).^۲ این ویژگی‌ها را برای شناخت دوست در نظر بگیرد: ۱. راستی در همهٔ امور؛ ۲. همراز و محرم اسرار؛ ۳. سازگار و اهل مدارا؛ ۴. صمیمی و نزدیک، ۵. حامی و یاور.^۳ البته به این نکته هم توجه کنید: برای دوستی خود مرزی قرار دهید؛

۱. حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۴۳۰.

۲. کنز العمال، ج ۹، ص ۲۶.

۳. محمدرضا کاشفی، نگاهی قرآنی به دوست و دشمن، ص ۷۳.

چرا که «تنهایی از همنشین بد بهتر است.»^۱

یار بد چون رست در تو مهر او   هین ازو بگریز و کم کن گفت‌وگو
برگن از بیخش که گر سر برزند   مر تو را و مسجدت را برکند^۲

۹. قدردان والدین خود باشید.

در خوبی‌کردن و گرنش و فروتنی به پدر و مادر خود، کوتاهی نکنید. نیکی به والدین مهم‌ترین تکلیف الهی تلقی می‌شود؛ به‌گونه‌ای که بعد از توحید از آن یاد می‌شود؛ همچنان که مسئله عقوق، بعد از شرک‌ورزیدن به خدا، از گناهان بزرگ کبیره است.^۳ شخصی از پیامبر ﷺ

۱. نیشابوری، مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۳۴۴.

۲. مثنوی معنوی، دفتر ۴، بیت ۱۳۸۳.

۳. [قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيَّكُمْ إِلَّا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا]، انعام، ۱۵۱.

درباره دوست‌داشتنی‌ترین کار از نظر ایشان سؤال کرد و آن حضرت، نخست به گزاردنِ نماز اول وقت اشاره فرمودند و آنگاه، از نیکویی به پدر و مادر یاد کردند.

روزی خواهر رضاعی پیامبر اکرم ﷺ به نزد آن حضرت آمد. ایشان وقتی به او نگریستند، از او شادمان شدند و ملحفه‌شان را گسترده و او را بر آن نشانده؛ سپس روی کردند و با او با گشادگیِ چهره سخن گفتند... . خواهر رضاعی برخاست و رفت و برادر رضاعی پیامبر ﷺ آمد. رسول خدا ﷺ رفتاری که با خواهر کرده بودند، با او نکردند. به حضورش عرض کردند: «ای رسول خدا ﷺ، با خواهر رفتاری کردی که با او، درحالی که مرد است، نکردی؟!» فرمودند: «چون او به پدر و مادرش، نیکوکارتر از برادرش بود.»^۱

خداوند شکر والدین را مانند شکر خویش، واجب کرده است. شکر والدین شکر خداست؛

۱. کلینی، کافی، ج ۲، ص ۱۶۱.

چون منتهی به سفارش و امر خدای تعالی است. پس شکر پدر و مادر عبادت خدا و شکر اوست.^۱ فردی از پیامبر خدا ﷺ سؤال کرد: «حق پدر بر فرزند چیست؟» حضرت فرمودند: «اول، او را با نام صدا نکند؛ دوم، در راه رفتن از او جلو نیفتد؛ سوم، قبل از او ننشیند؛ چهارم، کاری انجام ندهد که مردم پدرش را فحش بدهند.»^۲ این نکته نیز شایان توجه است: از شکر کردنِ مادر و توجه ویژه به او غفلت نکنید. شخصی به حضور پیامبر ﷺ رسید و دربارهٔ نیکی به پدر و مادر، از آن حضرت پرسش کرد. ایشان فرمودند: «به مادر نیکی کن، به مادر نیکی کن، به مادر نیکی کن.» و سه بار نیز فرمودند: «به پدرت نیز نیکی کن.» پیامبر ﷺ پیش از آنکه نیکی کردن به پدر را ذکر کنند، از مادر آغاز کردند.^۳

۱. المیزان، ج ۱۶، ص ۳۲۴.

۲. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۴۵.

۳. کافی، ج ۲، ص ۱۶۲.

۱۰. با زنان نامور آشنا شوید.

جوانی فصل الگوگیری و قهرمان‌پرستی است و این ویژگی، با تحسین و تمجید شدید الگو همراه است. جوانان در زندگی در پی یافتن گمشده خود هستند و با یافتن الگوی دلخواه، خود را با او مقایسه می‌کنند و می‌خواهند به رنگ وی درآیند. به‌واقع، قهرمان‌پرستی دختر جوان ریشه در ارزش‌پرستی او دارد و قرآن، با توجه به این نیاز، به زندگی جوانانی چون حضرت ابراهیم،^۱ اسماعیل،^۲ موسی،^۳ مریم،^۴ یحیی و یوسف^۵ علیهم‌السلام و پیامبران دیگر اشاره

۱. انبیا، ۶۰.

۲. صافات، ۱۰۱ و ۱۰۲.

۳. قصص، ۱۴.

۴. آل عمران، ۳۷.

۵. یوسف، ۲۳ و ۳۲.

می‌کند و نمونه‌هایی از زندگی جوانان و شیوه جوانی کردن آنان را به نسل نو می‌آموزد و همگان را به سرمشق‌گیری از زندگی آنان ترغیب می‌سازد.

آشنایی با زندگی زنان بزرگ و موفق تاریخ که الگوهای کامل و مطلق زندگی زنان هستند، گامی برای تضمین سلامت زندگی شماست. زنان والایی نظیر آسیه علیها السلام، مریم علیها السلام، حضرت زهرا علیها السلام، زینب کبری علیها السلام و حضرت معصومه علیها السلام از چهره‌های شاخص عالم‌اند که مطالعه حیات معنوی و اجتماعی ایشان، راز و رمز موفقیت در زندگی را به شما نشان می‌دهد و انگیزه لازم را برای بهتر زیستن، در دل و ذهنتان تقویت می‌کند. خواندن مجموعه یازده جلدی بانوان ابرار را به شما توصیه می‌کنیم. در این مجموعه، از ده چهره زن نامور تاریخ یاد شده است: هاجر، فاطمه بنت‌آسد، نرگس، فضّه، حمیه مصفا، مریم، آسیه، امّ سلمه، فاطمه بنت‌حسن، حوا و خدیجه علیها السلام.

۱۱. مطالعه را دست کم نگیرید.

کتاب‌خوانی را جزئی از برنامه خودتان قرار دهید. دست‌به‌کار شوید و برای کتاب‌خواندن، البته کتاب‌های غیردرسی، جای مناسبی در زندگی‌تان باز کنید. دو اصل زیر را سرلوحه این اقدام بدانید:

۱. خوب کتاب خواندن: خواندن کتاب، هم به‌صورت انفرادی مطلوب است و هم به‌صورت تیمی. برای صورت دوم، توصیه می‌کنیم که چند نفر از دوستان خوب و هم‌سن‌وسال خودتان را گرد هم آورید و تیمی تشکیل دهید. پس از انتخاب کتاب‌های مدنظرتان، برای مطالعه آن‌ها برنامه‌ریزی کنید. بهتر است تعداد اعضای تیم شما سه تا پنج نفر باشند. بخش‌های مختلف هر کتاب را بین اعضای این گروه تقسیم کنید. هر کدام از اعضا، بخش مربوط به خود را علاوه بر مطالعه بخش‌های دیگر، دقیق‌تر مطالعه کند. به‌ترتیب، بخش‌های مختلف کتاب را در جلسه، بحث و بررسی کنید. در این هم‌خوانی، همه اعضای تیم تلاش

می‌کنند مطالب کتاب را با کمک یکدیگر، به‌خوبی دریافت کنند.

۲. کتابِ خوب خواندن: در انتخاب کتاب خوب، دقت کنید و هر کتابی را شایسته مطالعه ندانید. مشورت، بهترین راهنمای شماست. این آثار را در دو بخشِ مطالعات زنان و عمومی، برای مطالعه سفارش می‌کنیم:

مطالعات زنان:

- پژوهشی در فرهنگ حیه عباس پسندیده، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۴.
- زن از دیدگاه امام علی علیه السلام، محمدتقی جعفری.
- زن در آئینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی.
- نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، قم: صدرا، ۱۳۸۴.

- زن و بازیابی هویت حقیقی، گزیدهٔ بیانات مقام معظم رهبری.
- شخصیت زن از دیدگاه قرآن، هادی دوست‌محمدی، تهران: بین‌الملل، ۱۳۸۰.
- پوشش زن، از مجموعهٔ چلچراغ حکمت، علی‌محمد آشنانی.
- مسئلهٔ پوشش، حسن ابراهیم‌زاده.

عمومی:

- از ژرفای نماز، آیت‌الله خامنه‌ای، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، تهران: سروش.
- تو از بهشت آمده‌ای، فریبا کلهر، تهران: سروش.
- گناه‌شناسی، محسن قرائتی، تهران: پیام آزادی.
- همنام گل‌های بهاری، دربارهٔ شخصیت پیامبر ﷺ، حسین سیدی، قم: نسیم اندیشه، ۱۳۸۵.

- جلوه‌های رفتاری حضرت زهرا علیها السلام، عذرا انصاری، قم: بوستان کتاب، ۱۳۷۲.
- آفتاب در حجاب، درباره زندگی حضرت زینب علیها السلام، سیدمهدی شجاعی، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۷.
- پروین اعتصامی، مهناز بهمن، تهران: مدرسه، ۱۳۸۲.
- حدیث بیداری، حمید انصاری، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
- استاد عشق، ایرج حسابی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۱۲. خود را آماده ازدواج کنید.

ازدواج را به تأخیر نیندازید و مقهورِ گذر زمان نشوید؛ زیرا ازدواج حادثه شیرین و تحول به یادماندنی دوران جوانی شماست و به فرموده پیامبر صلی الله علیه و آله، هیچ بنیادی در اسلام، نزد

خداوند محبوب‌تر از ازدواج نیست.^۱ با ازدواج، صفا، محبت و شیدایی می‌شکند و حیاتی سبز، همراه با مسرت‌ات معنوی و لذت‌های سالم، آغاز می‌شود. آدمی چنان آفریده شده است که به‌طور فطری، به ازدواج و سامان‌دادن خانواده رهنمون می‌شود. کسانی که تن به ازدواج نمی‌دهند و از این «سنت الاهی» سرپیچی می‌کنند، نوعی خامی در وجودشان باقی می‌ماند و بسیاری از گونه‌های وجودی‌شان شکوفا نمی‌شود. به‌گفته‌ی استاد مطهری، «نوعی پختگی هست که جز در پرتو ازدواج، پیدا نمی‌شود».^۲

ازدواج اولین مرحله‌ی خروج از خودِ طبیعی فردی و توسعه‌پیدا کردنِ شخصیت انسان است و کسانی که این دوران را نگذرانده‌اند، تا آخرِ عمر نوعی خامی و بچگی در آن‌ها وجود داشته

۱. وسایل‌الشیعه، ج ۱۴، ص ۳.

۲. مرتضی مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۳۹۸.

است.^۱ ازدواج کنید؛ زیرا رسول خدا ﷺ فراوان می‌فرمودند: «هر که دوست دارد از سنت من پیروی کند، به ازدواج روی آورد؛ زیرا ازدواج [بخشی] از سنت من است.»^۲ پیامبر ﷺ در سخنان خود از گشوده‌شدنِ درهای رحمت آسمانی و وزش نسیم احسان و فیض الاهی، به‌هنگام ازدواج، خبر داده است.^۳

زوج جوان به‌دلیل مصونیت از آلودگی‌ها و انحراف شهوانی، جایگاه والایی نزد خداوند دارند؛ تاجایی که خوابشان برتر از انسان مجردی است که روزها روزه می‌دارد و شب‌ها برای عبادت بیدار می‌ماند.^۴ پیامبر خدا ﷺ عبادت پسر و دختر ازدواج‌کرده را برتر از نماز مجردی

۱. همان، ص ۲۵۱.

۲. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۹۳.

۳. یُفْتَحُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ بِالرَّحْمَةِ عِنْدَ النِّكَاحِ، نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۲.

۴. پیامبر ﷺ: الْمُتَزَوِّجُ النَّائِمُ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْعَزَبِ، سفینة البحار، ج ۱، ص ۵۶۱.

می‌دانند که شب و روز خود را به پرستش سپری می‌کند.^۱ از این رو هرگاه یکی از یاران‌شان ازدواج می‌کرد، پیامبر «کامل‌شدن دین» او را بشارت می‌دادند.^۲ بی‌تردید، کامل‌شدن دین فرد را نیز می‌توان جلوه‌ای از لطف خدا عَلَيْكُمْ دَانَست.

عشق، مصاحبت و دستیابی به انتظارات را سه دلیل مهم برای ازدواج شمرده‌اند. این هشدار، به والدین محترم‌شما و پیامی به خودتان است که پیامبر ﷺ روزی بر فراز منبر رفتند و فرمودند: «ای مردم، جبرئیل از سوی [خداوند] لطیف آگاه، نزد آمد و گفت که دوشیزگان، به سان میوه‌ها بر درخت‌اند: اگر میوه پخته شود، اما آن را نچینند، آفتاب تباهش می‌سازد و باد، آن را می‌پراکند. همچنین، اگر دوشیزگان به سنی رسند که آنچه را زنان [از مسائل جنسی] می‌فهمند، دریابند، دارویی جز ازدواج برای آنان نیست؛ در غیراین صورت، از

۱. رُكْعَتَانِ يُصَلِّيهِمَا مُتَزَوِّجٌ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ رَجُلٍ عَزَبَ، يَوْمٌ لَيْلَهُ وَ يَوْمٌ نَهَارَهُ، شيخ طوسی، التهذيب، ج ۷، ص ۲۳۹.

۲. امیر مؤمنان علیه السلام: لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ يَتَزَوَّجُ إِلَّا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: كَمَلَّ دِينَهُ. تمیمی مغربی، دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۹۰.

فاسد شدن آنان در امان نباشید، زیرا آنها انسان‌اند.»^۱

۱۳. از ارزیابی خود غفلت نکنید.

همواره به ارزیابی خود بپردازید و پیش از آنکه دیگران، شما را ارزیابی و نقد کنند، خویشتان را محاسبه کنید؛ زیرا، زیرک‌ترین زیرکان کسی است که پیوسته خود را ارزیابی کند.^۲ پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرمودند: **حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسِبُوا وَ زِنُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تُوزَنُوا.** (= به حساب خود رسیدگی کنید، قبل از اینکه به حسابتان رسیدگی شود و خود را ارزیابی کنید، قبل از اینکه شما را ارزیابی کنند).^۳ ارزیابی خویشتان و دست‌یافتن به زوایای پنهان شخصیت،

۱. طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۷، ص ۳۹۸.

۲. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۲۵۰.

۳. ابن طاووس، محاسبة النفس، ص ۱۳.

موجب می‌شود که نسبت به خود، احساس اطمینان بیشتری کنید.^۱ اگر نقطه‌ضعفی دارید، به آن توجه کنید و در ازبین‌بردن آن، بکوشید. یک حلقهٔ ضعیف در زنجیر خطر بزرگی برای تمام زنجیر است؛ پس خود را ارزیابی کنید و حلقه‌های قوی را به هم متصل کنید. بهتر است براساس معیارهایی که در اختیار دارید، خود را بسنجید؛ مثلاً تعیین میزان وفاداری به قول‌ها و وعده‌ها، پایان‌دادن به کارها در وقت مقرر، عمل به تعهدات، به‌پایان‌رساندن اموری که نیمه‌کاره رها شده‌اند، وارسیِ کردارها و رفتارها و اعمال فردی و عبادی و اجتماعی.

---

۱. چگونه بر خویشتن مدیریت کنیم؟ ص ۳۸.

برای مطالعه بیشتر

زن و بازیابی هویت حقیقی، آیت‌الله خامنه‌ای.
آنچه یک جوان باید بداند (ویژه دختران)، رضا فرهادیان و بتول فرهادیان.
زن، مرتضی مطهری، از مجموعه چلچراغ حکمت.
پوشش و حجاب، مرتضی مطهری، از مجموعه چلچراغ حکمت.
احکام ویژه بانوان، سیدمجتبی حسینی.

نسخه دیجیتال رهنا

مرکز پخش: مشهد مقدس، نیش ورودی باب الجواد علیه السلام
فروشگاه عرضه محصولات رضوی
تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.